

РЕЦЕНЗІЯ

професора кафедри соціальної роботи та реабілітації
Національного університету біоресурсів і природокористування України,
доктора педагогічних наук, професора **ДЕМЧЕНКО Ірини Іванівни**
на дисертацію **ШЕНЬ Ліін** на тему: «**Професійна підготовка перекладачів
у системі вищої освіти Китайської Народної Республіки**»,
подану на здобуття ступеня доктора філософії
зі спеціальності 15 «Професійна освіта (за спеціалізаціями)»
галузі знань 01 «Освіта/Педагогіка»

Актуальність та доцільність дисертації. Динамізм глобалізаційного розвитку суспільства, поглиблення міжнародної співпраці, збільшення соціально-економічних зв'язків, розвиток інформаційно-комунікаційних технологій потребують переходу на якісно новий рівень підготовки майбутніх перекладачів, здатних забезпечити мовне посередництво між іншомовними комунікантами. Сучасна професійна прагматика перекладу, його орієнтація не просто на спілкування в межах двох лінгвокультур, а на поліфункціональну професійну діяльність комунікантів ставить майбутніми перекладачами важливі завдання диверсифікації та професійно-предметної спеціалізації перекладацької діяльності. Тому процес професійної підготовки перекладачів у системі вищої освіти потребує постійного вдосконалення змісту, форм і методів їхнього навчання.

Посилює актуальність теми те, що важливим джерелом інформації про можливі шляхи вдосконалення підготовки майбутніх перекладачів для визначення стратегічних напрямів їхньої професійної підготовки в Україні є вивчення та аналіз досвіду підготовки цих фахівців за кордоном.

Отже, тема дисертації Шень Ліін на тему: «Професійна підготовка перекладачів у системі вищої освіти Китайської Народної Республіки» є актуальною і цілком відповідає запитам часу.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій. Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, під час її виконання забезпечується застосуванням методології, адекватної меті та завданням, специфіці об'єкта і предмета, використанням необхідного комплексу методів дослідження, а також практичним упровадженням отриманих результатів.

Сформована авторкою джерельна база характеризується різноманітністю та достатньою повнотою, що є безперечним доказом інформативності та валідності представленої роботи.

Чіткість і структурованість наукового апарату дослідження дала можливість визначення науково обґрунтованих теоретичних засад, обрання оптимальної стратегії здійснення наукового пошуку, окреслення основних питань для вивчення.

Зміст анотацій поданий українською та англійською мовами. Він відображає зміст дисертації, висвітлює суттєві аспекти роботи.

Обґрунтованість наукових положень, висновків та рекомендацій, сформульованих у дисертації, забезпечується також апробацією результатів дослідження.

Структура дисертації є обґрунтованою і логічною, що дозволила авторці охопити предмет дослідження. Робота складається з анотацій, вступу, трьох розділів, висновків до кожного з них, загальних висновків, списку використаних джерел (211 найменувань, із них 186 іноземними мовами) та додатків, які ілюструють ґрунтовну дослідницьку роботу. Загальний обсяг дисертації – 182 сторінки. Дисертацію проілюстровано 5 рисунками і 9 таблицями.

У **вступі** подано обґрунтування вибору теми дослідження, зазначено зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами; визначено мету, завдання, об'єкт, предмет і методи дослідження; розкрито наукову новизну та окреслено практичне значення одержаних результатів, надано відомості щодо їх упровадження та апробації, кількості публікацій дисертантки, у яких відображено основні положення дисертації.

У **першому розділі** дисертації проаналізовано праці вітчизняних і зарубіжних дослідників з питань підготовки майбутніх перекладачів КНР, схарактеризовано систему професійної підготовки перекладачів у Китайській Народній Республіці, висвітлено державну мовну політику КНР та її вплив на освітні програми підготовки перекладачів у китайських університетах; визначено особливості навчання майбутніх перекладачів у контексті глобалізаційних процесів. Розгляд праць науковців дав авторці підстави узагальнити аспекти їхніх досліджень з: історії перекладознавства у китайських університетах; моделей підготовки фахівців з перекладу й диверсифікації цього процесу; різних підходів до навчання перекладу та моделей формування перекладацької компетентності; розроблень освітніх програм для бакалаврів і магістрів; запровадження теоретичних і практичних курсів для майбутніх перекладачів; змісту і методів викладання усного та письмового перекладу та застосування інформаційних технологій.

Окремо слід наголосити на виявлених дослідницею особливостях професійної підготовки перекладачів в університетах Китайської Народної Республіки: складання студентами кваліфікаційних тестів (ТЕМ-4, ТЕМ-8, PGG, PGN тощо); різноманітність моделей навчання – «2+2», «3+1», «4+0»; триместрова система і наявність у деяких університетах літнього семестру; гармонійне поєднання традицій і сучасних реалій; суттєвий вплив культурологічного аспекту на зміст підготовки перекладачів.

Варто також звернути увагу на особливій сумлінності дослідниці роботи щодо студювання наявних наукових праць вітчизняних і зарубіжних учених в ракурсі порушеної проблеми дослідження.

У **другому розділі** дисертації представлено стандарти спеціальності «Перекладач» у Китайській Народній Республіці; досліджено змістові аспекти бакалаврських і магістерських програм підготовки перекладачів; зроблено акцент на інформаційно-технологічному і культурологічному складниках процесу підготовки перекладачів у китайських університетах.

Ретельне вивчення нормативних освітніх документів щодо професійної підготовки перекладачів бакалаврського рівня в китайських університетах дало можливість авторці визначити двоетапність цього процесу: базовий (перший та другий курси) та професійний (третій та четвертий курси); виявити однакову структуру програм навчання перекладу на обох етапах підготовки бакалаврів і різницю у змісті структурних компонентів (теорія, переклад, усний переклад, засоби перекладу та культурна грамотність); з'ясувати основні компетентності майбутніх фахівців, необхідних для отримання ступеня магістра з перекладу (мовна компетентність, компетентність перекладу, компетентність міжкультурної комунікації, компетентність отримання енциклопедичних знань, компетентність командної роботи).

На особливу увагу заслуговує ретельне студювання змісту дисциплін, які відображають теоретико-практичне оволодіння інформаційними технологіями перекладу майбутніми перекладачами: «Основи комп'ютера», «Автоматизований переклад», «Технології та інструменти перекладу», «Технологія перекладу і практика перекладу», «Машинний переклад та редагування після перекладу», «Технічне письмо та технічна комунікація», «Управління проектами мовних послуг», «Управління послугами перекладу».

Привертають увагу професійні факультативи, робота яких спрямована на вивчення культурологічних особливостей як вихідної, так і цільової мов, з якими він працюватиме у майбутньому перекладач.

У **третьому розділі** дисертації здійснено порівняння змістових і методичних аспектів підготовки перекладачів у китайських і українських університетах, а також запропоновано рекомендації щодо можливостей використання українськими університетами досвіду підготовки перекладачів у Китайській Народній Республіці.

Вагомими є висновки дисертантки на основі порівняння підготовки майбутніх перекладачів у китайських і зарубіжних, у тому числі українських, університетів. Вона констатує, що основні цілі навчання в китайських університетах мають здебільшого макрохарактер, в основному слугуючи національному й місцевому економічному та соціальному розвитку, міжнародному обміну, тоді як іноземні університети більше зосереджені на мікрорівні, такому як ринковий попит та розвиток особистості. Підхід закордонних університетів є більш конкретним, адже вони наголошують на необхідності формування й покращення професійних якостей.

Водночас авторка переконливо доводить, що практика підготовки майбутніх перекладачів в університетах Китайської Народної Республіки має досить великий перелік позитивних аспектів, які можна було б запозичити для використання у вітчизняних закладах вищої освіти, зокрема: регламентування обсягу вокабуляру для оволодіння студентами у межах різних програм навчання; запровадження обов'язкового єдиного тестування з іноземної мови; урізноманітнення моделей навчання в аспекті комбінування підготовки у вітчизняному й зарубіжному університетах.

Відзначимо, що дисертація характеризується системним підходом до предмету дослідження та логічним, послідовним і переконливим викладом матеріалу, а висновки до розділів, загальні висновки відповідають поставленій меті і завданням.

Під час виконання дослідження мета дисертації була досягнута, а робота є завершеною науковою кваліфікаційною працею.

Значення одержаних результатів для науки й практики та рекомендації щодо їх можливого використання. Не викликає сумніву наукова новизна дисертаційного дослідження Шень Ліін, яка полягає в тому, що:

– *уперше* визначено особливості професійної підготовки перекладачів в університетах Китайської Народної Республіки: складання студентами кваліфікаційних тестів (TEM-4, TEM-8, PGG, PGN тощо); різноманітність моделей навчання – «2+2», «3+1», «4+0»; триместрова система і наявність у деяких університетах літнього семестру; гармонійне поєднання традицій і сучасних реалій; суттєвий вплив культурологічного аспекту на зміст підготовки перекладачів);

– *уточнено* структуру і зміст освітніх програм бакалаврського і магістерського рівня для підготовки перекладачів у китайських університетах (орієнтування на стандарти СТА (Competences of translator and interpreter), структурування змісту підготовки перекладачів на рівні бакалаврату за двома етапами – базовий і професійний, спеціалізація на рівні магістратури);

– *обґрунтовано* доцільність використання позитивного досвіду китайських університетів у процесі професійної підготовки перекладачів в Україні (регламентування обсягу вокабуляру для оволодіння студентами у межах різних програм навчання, запровадження обов'язкового єдиного тестування з іноземної мови, урізноманітнення моделей навчання в аспекті комбінування підготовки у вітчизняному й зарубіжному університетах);

– *дістали подальшого розвитку* ідеї оптимізації практичної підготовки перекладачів (семестрова перекладацька практика, різні види практики, короткотермінове й довготермінове стажування).

Відзначимо практичне значення дослідження, зокрема, розроблення рекомендацій щодо впровадження у освітній процес підготовки майбутніх перекладачів в українських університетах досвіду китайських закладів вищої освіти.

Матеріали дисертації можуть бути використані під час реалізації освітніх програм підготовки перекладачів, для розроблення спецкурсів із зарубіжної педагогіки, підготовки навчальних посібників, методичних рекомендацій тощо.

Повнота викладення матеріалів дисертації у роботах, які опубліковані авторкою. Основні положення та результати дослідження викладено у 8 працях, з яких 3 статті у періодичних наукових виданнях, включених до категорії «А» Переліку наукових фахових видань України та/або у закордонних виданнях, проіндексованих у базах даних Scopus та/або Web of Science Core Collection, стаття у науковому виданні, включеному до Переліку наукових фахових видань України, 4 тези наукових доповідей.

Відсутність (наявність) порушення академічної доброчесності. Аналіз дисертації та наукових публікацій не виявив фактів академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації чи будь-яких інших порушень принципів академічної доброчесності. Авторкою відповідним чином оформлені посилання на наукову літературу та нормативно-правові акти.

Висновки та пропозиції, що викликають певні сумніви, зауваження або вказують на окремі суперечності та можуть слугувати підґрунтям дискусії під час захисту дисертації. Схвалюючи стратегію і тактику наукового пошуку авторки, у порядку наукової дискусії вважаємо за доцільне висловити окремі міркування:

1. Однією з особливостей підготовки майбутніх перекладачів у китайських університетах є триместрова система. Як вказує дисертантка, за цією системою працює половина закладів вищої освіти КНР, що підтверджує ефективність такого поділу навчального року. Тому бажано було б детальніше розкрити переваги цієї системи, які у тексті дисертації згадані тільки побіжно.

2. У другому розділі містяться великі за обсягом таблиці, які займають більше однієї сторінки. На нашу думку, їх можна було б перенести у додатки, що суттєво розвантажило текст.

3. Визначаючи перспективи подальших наукових пошуків, варто було б уточнити, які саме питання науково-методичного забезпечення процесу формування компетентностей майбутніх перекладачів потребують вивчення.

4. Віддаючи належне позитивним здобуткам і висновкам дисертації, рекомендуємо дослідниці поглибити матеріал практичними напрацюваннями і представити його у вигляді навчально-методичного посібника, а запропоновані дисертанткою рекомендації доцільно оформити у вигляді методичних рекомендацій.

Висловлені зауваження і побажання мають рекомендаційний характер і не впливають на загальну позитивну оцінку дослідження. Вони викликані інтересом до цього дослідження, новизною та актуальністю окреслених у дисертації питань і свідчать про творчий характер роботи та спроби вирішення теоретично складних і практично важливих проблем сучасної педагогічної науки.

Загальний висновок. Дисертація відповідає вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 261 від 23 березня 2016 року (із змінами, внесеними згідно з постановами Кабінету Міністрів України № 283 від 03 квітня 2019 року, № 502 від 19 травня 2023 року та № 507 від 03 травня 2024 року), наказу Міністерства освіти і науки України № 40 від 12 січня 2017 року «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» (із змінами, внесеними згідно з наказом Міністерства освіти і науки України № 759 від 31 травня 2019 року) і Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12 січня 2022 року (із змінами, внесеними згідно з постановами Кабінету Міністрів України № 341 від 21 березня 2022 року, № 502 від 19 травня 2023 року та № 507 від 03 травня 2024 року), а її авторка Шень Ліін заслуговує на присудження ступеня доктора філософії зі спеціальності 015 «Професійна освіта (за спеціалізаціями)» галузі знань 01 «Освіта/Педагогіка».

Рецензент професор кафедри соціальної роботи та реабілітації Національного університету біоресурсів і природокористування України, доктор педагогічних наук, професор Ірина ДЕМЧЕНКО